

Erasmus stödjer vidareutveckling av sociala arbetet

FoU Centrum har beviljats medel från EU-programmet Erasmus för att utveckla metoder och modeller för socialt arbete med familjer som har komplexa behov. Parter i projektet är universiteten i Trondheim (Norge) och Ljubljana (Slovenien), organisationen APCC i Coimbra (Portugal) och kommunen Cervia (Italien). FoU Centrum leder projektet som utgår från resultat från det tidigare FoU-projektet Familjer i Socialtjänsten, FS, och dess systerprojekt i Norge.

200 praktikplatser ger ny chans till jobb

FoU Centrum ska tillsammans med sex kommuner i Östergötland (Linköping, Norrköping, Motala, Söderköping, Kinda och Valdemarsvik), Region Östergötland, Arbetsförmedlingen och fackförbundet Kommunal göra det möjligt för 200 personer som står långt från arbetsmarknaden att få praktikplatser inom vård och omsorg. Projektet kallas för Arbeshoppet och praktikplatserna ska fördelas lika mellan män och kvinnor. Målet är att minst hälften av deltagarna ska ha ett arbete eller ha fortsatt till studier efter projektets slut.

Nytt Lärcentrum invigt

FoU Lärcentrum i Motala, med fokus på kombinationen föräldraskap och kognitiva svårigheter, invigdes i Motala under utbildningsdagen i april. Motalas socialchef Sven Inge Arnell och Annelie Liljedahl, socialnämndens ordförande, förklarade båda att de är stolta över lärcentret, som öppnas i samarbete med FoU Centrum. De är glada över att nu se Motalamodellen spridas till andra kommuner i landet.

– Det är en styrka att alla vi fyra familjebehandlare i Åtvidaberg har fått gå PYC-utbildningen, säger **Sabina Källman**. Som professionell tycker jag att det är roligt att få ett verktyg som fungerar så bra, särskilt när jag ser resultaten hos föräldrarna.

Åtvid satsar brett på PYC

Hela familjegruppen genomgår specialutbildning

Åtvidaberg har valt att utbilda hela sin familjegrupp i PYC.

– Vi tycker att det är en metod som ger föräldrar med intellektuella svårigheter möjligheter i stället för att sätta press på dem, säger gruppleddaren Sabina Källman. Särskilt som den där pressen sällan leder någonvart.

– **Föräldrar med intellektuella svårigheter** behöver ett annat stöd från öppenvården i föräldrarollen. De behöver också få information på ett annat sätt. Vi hoppas att PYC bidrar med tydlighet för den här målgruppen.

Sabina Källman berättar att hon och hennes kollegor i Åtvidaberg aktivt letade efter en ny behandlingsmetod innan de till slut bestämde sig för PYC. Det finns inte någon brist på metoder, men de flesta är inte lika strukturerade som den från Australien.

– Föräldrar med intellektuella svårigheter har ju alltid fått stöd hos oss, men de har kanske inte alltid fått stöd på det sätt som de behöver. Under utbildningen konstaterade vi dessutom att vi nog har fler familjer i behov av det här stödet än vad vi har tidigare har förstått.

Sabina Källman betonar rollspelens betydelse

i PYC-arbetet. De är till god hjälp. De är uppskattade av föräldrarna, och upprepningen (för rollspelen genomförs flera gånger) av färdigheter gör att saker och ting lättare sätter sig i minnet.

– **Ett annat plus** med PYC är att metoden inte begränsar sig till föräldrar och barn som bor ihop, utan att metoden också kan användas för att förbättra umgänget mellan föräldrar och placerade barn, säger Sabina Källman.

I Åtvidaberg arbetar fyra personer med familjebehandling. Samtliga har gått en tredagarsutbildning i PYC och deltagit i två uppföljningstillfällen.

– Men vi är inte färdigutbildade i och med det. Fler uppföljningar återstår och utbildningens sista träff är i januari 2017.

Välbesökt PYC-dag i Motala

Lockade deltagare från hela landet

Intresset var stort när FoU Centrum inom vård, omsorg och socialt arbete tillsammans med Motala kommun anordnade en konferens kring föräldraskap och kognitiva svårigheter. 230 personer kom från kommuner över hela landet.

Över 200 personer kom för att höra **Anna Nylén** berätta om arbetet med PYC och Motalamodellen.

och de har skaffat sig överlevnadsstrategier.

PYC omfattar föräldrar som har barn upp till sju år, men i Motala har man utvecklat en egen metod som omfattar barn upp till 12 år. Den har utvecklats till ett projekt inom FoU Centrum och fått namnet "helhetsbaserad familjestöd". I dagligt tal kallas metoden för Motalamodellen.

– Syftet med Motalamodellen är att få till en bättre samordning kring de här föräldrarna. Vi vill också förtydliga barnperspektivet.

Runt föräldrarna skapas både privata (som föräldrarna själva bjuder in till) och professionella nätverk.

Tanken med det professionella nätverket är att samla alla yrkesmänningar som är inblandade i familjernas liv i stället för att föräldrarna ska möta först den ene och sedan den andre. En koordinator leder nätverksträffen. Först talas det om vilka styrkor och förmågor föräldern har, sedan om vilka behoven är.

Inom ramen för BoU-satsningen löpte fyra studiecirkel parallellt under våren 2016, två utvecklingscirkel som vände sig till socialsekreterare och två forskningscirkel som vände sig till deras chefer.

Thomas Leijon, som representerar den östra delen i BoU-satsningen och ansvarar för den övergripande samordningen av projektet, ledde den ena utvecklingscirkeln

– Vi pratar alltid om behov, aldrig om problem.

Varje förälder har "Min Bok" med foton på alla som ingår i nätverket (bildstöd är något som återkommer hela tiden), och det finns möjlighet att gå i anpassade föräldragrupper utifrån barnens ålder. Barnen får också gå i barngrupper och träffa andra barn som lever under liknande omständigheter.

I FoU-projektet har nio föräldrar intervjuats. De har tolv barn varav sju bor i sina ursprungliga hem och fyra är placerade i familjehem. (Det är möjligt att omfattas av såväl PYC som helhetsbaserat familjestöd även om barnen är placerade; målet är att fungera kunna bättre som förälder under alla omständigheter, även om det bara handlar om ett möte i veckan.)

– Vi får höra väldigt mycket positivt av föräldrarna. De säger "äntligen har ni gjort något bra".

Något av det man dokumenterat är att

- föräldrarna tycks tillbringa mer tid med sina barn, de "ser" dem mer och sätter ord på vad de gör.
- såväl barn som föräldrar är utomhus mer än tidigare.
- barnen engageras i större utsträckning i vardagssysslor.
- barnens hälsa har förbättrats.
- föräldrarna har blivit bättre på att ta emot stöd av människor i sina privata nätverk och blivit mindre beroende av stöd från professionella.

– Det är inte så att vi inte gör några omhändertaganden längre. Men vi gör verkligen allt vi kan innan vi måste gå så långt, avslutade Anna Nylén, apropå de avvägningar som hela tiden måste göras med barnens bästa för ögonen.

tillsammans med kollegan Pia Käcker. (Kicki Söderberg och Susanne Müller ledde den andra.) Varje cirkel har haft 10-12 deltagare.

Hela tanken med BoU-satsningen är att barns upplevelser, synpunkter och erfarenheter ska tillmätas större tyngd när man på socialkontoren i länet beslutar om prioriteringar, förändringar och satsningar.

– Vi har fokus på barns delaktighet. Vår uppgift är att försöka ta reda på hur delaktiga barn uppfattar att de är i kontakterna med socialtjänsten, säger Thomas Leijon.

Nya forskningsresultat bekräftar PYC:s goda samarbetsmetoder

Yrkesverksamma behöver förbättra sin kompetens och öka sina kunskaper när det gäller utvecklingsstörningar och deras konsekvenser, menar Mikaela Starke, docent i socialt arbete vid Göteborgs universitet. Särskilt med avseende på familjer.

Hon var den som tog PYC till Sverige, och hon kom till utbildningsdagen i Motala för att berätta om de forskningsresultat som nu finns tillgängliga.

Behandlarna uppskattar överlag PYC som de uppfattar som en mycket strukturerad metod. "Det är bra att man arbetar med ett mål i taget." De gillar att man betonar klargörandet av roller, att fokus till så stor del ligger på bemötande och att

man hela tiden är inriktad på att få med sig föräldern i det man gör.

Behandlarna ser samverkan och samarbete som den största vinsten med PYC: mellan föräldrar och yrkesverksamma, och mellan föräldrar och barn.

De föräldrar som intervjuats är också väldigt nöjda. De tycker att de har lärt sig nya saker och uppmärksamma vad som är säkert respektive osäkert.

En kvinna berättar att det har blivit lättare att göra saker. En annan säger att hon inte höjer rösten mot barnen längre, att hon har blivit lugnare.

Flera talar om starkt självförtroende och

bättre självkänsla. Detta leder till ökad trygghet, mindre oro och mindre stress.

Av femton intervjuade föräldrar hade fjorton barn kvar hemma. En förälder hade fått sitt barn placerat.

Enkät Vad får du för tankar när du hör talas om PYC och helhetsbaserat familjestöd?

Florent Abazi, praktikant, Vuxencentrum i Motala:

– Jag tycker att metoderna är bra, de är redskap som verkligen hjälper föräldrar att kunna fortsätta vara föräldrar. Eftersom jag gör min praktik här i Motala är jag ganska väl insatt i vad PYC och helhetsbaserat familjestöd innebär. Jag tycker mycket om att man arbetar så fokuserat med barnets trygghet och säkerhet.

Marie Petersson, specialpedagog på förskolorna i Motala:

– Jag tycker att metoderna verkar väldigt bra. Jag kommer inte i direkt kontakt med PYC i mitt arbete, men jag möter och stöder pedagogerna som träffar de här föräldrarna. Vad jag funderar över är hur jag, när jag förstår att det kan finnas problematik som har sin grund i kognitiva funktionsnedsättningar, kan se till att föräldrar kan få det här stödet.

Eva Törnefjord, utredare, Aneby:

– PYC och helhetsbaserat familjestöd låter som väldigt genomtänkta arbetssätt. Det är bra att man arbetar med att förbättra förutsättningarna för de här familjerna, och det är tilltalande att man jobbar i hemmet. I Aneby, där jag jobbar, har två personer gått PYC-utbildningen.

Fyra studiecirkel med fullt fokus på barns delaktighet

Inom ramen för BoU-satsningen löpte fyra studiecirkel parallellt under våren 2016, två utvecklingscirkel som vände sig till socialsekreterare och två forskningscirkel som vände sig till deras chefer.

Thomas Leijon, som representerar den östra delen i BoU-satsningen och ansvarar för den övergripande samordningen av projektet, ledde den ena utvecklingscirkeln

tillsammans med kollegan Pia Käcker. (Kicki Söderberg och Susanne Müller ledde den andra.) Varje cirkel har haft 10-12 deltagare.

Hela tanken med BoU-satsningen är att barns upplevelser, synpunkter och erfarenheter ska tillmätas större tyngd när man på socialkontoren i länet beslutar om prioriteringar, förändringar och satsningar.

– Vi har fokus på barns delaktighet. Vår uppgift är att försöka ta reda på hur delaktiga barn uppfattar att de är i kontakterna med socialtjänsten, säger Thomas Leijon.

Varje cirkeldeltagare intervjuade ett barn som har eller har haft kontakter med socialtjänsten. Socialsekreterarna har inte intervjuat någon de själva haft en yrkesmässig relation till, utan talat med barn som kollegorna varit handläggare för. Vårdnadshavarna har godkänt att barnen intervjuas.

Thomas Leijon har gått igenom utskriften av intervjuerna och är tagen. – Det är fantastiska berättelser. Många barn upplever sig som delaktiga i stor utsträckning, och det är skönt att höra. De är också medvetna om vad som är viktigt för

dem, nämligen att de får möta närvarande och engagerade socialarbetare.

Thomas Leijon hoppas att cirkeldeltagarnas arbete kan sammanställas och komma fler till del.

– **Jag önskar att alla** som arbetar i socialtjänsten kan få läsa detta. Överhuvudtaget borde vi i mycket större utsträckning lyssna på dem vi är till för.

De två forskningscirkelarna har letts av forskarna Gunilla Avby och Per-Erik Ellström. De har varit inriktade på hur man

på den egna arbetsplatsen arbetar med och utvecklar en evidensbaserad praktik.

(Se även nästa sida.)

Fotnot: BoU-satsningen är en del i ett nationellt utvecklingsarbete om "stöd till en evidensbaserad praktik för god kvalitet inom socialtjänsten". Projektet är för Östergötlands del placerat på FoU Centrum för vård, omsorg och socialt arbete, som ansvarar för det tillsammans med PUFF och Region Östergötland.

Socialtjänst ur barnets perspektiv

Intervjuer gav både uppmuntran och nya utmaningar

Nina Johansson och Louise Hagberg är två av deltagarna i en av BoU-satsningens utvecklingscirklar. Den ena arbetar inom utförarsidan i Norrköping, den andra inom myndighetsutövningen i Mjölby.

– **Det har varit** bra att vi kommer från olika kommuner och olika verksamheter, säger Nina Johansson. Vi har bättre lärt oss att förstå varandras utmaningar i stället för att vara kritiska till varandra och bara se till varandras brister.

När vi når Nina Johansson i Norrköping återstår en träff av sex inplanerade, samt en avslutning som inte äger rum förrän i höst. Då ska samtliga deltagare träffas under två dagar, och dag två är även chefer och politiker inbjudna till en dialog med kursdeltagarna.

Vad har utvecklingscirkeln gett henne?

– En och annan tankeställare kring hur vi arbetar, svarar Nina Johansson. Vi utgår till exempel ifrån att vi arbetar på barns uppdrag, men det är verkligen inte alltid vi gör det. Vi har stort föräldrafokus och ett starkt föräldraperspektiv.

Samtidigt är det svårt att ge barn stöd och behandling utan föräldrarnas samtycke.

– Situationer som är väldigt svåra är när vi har familjebehandling och föräldern väljer att avsluta behandlingen utan att barnet vill det. Avsäger sig vårdnadshavaren behandlingen tappar vi barnen.

Varje kursdeltagare hade i uppgift att intervjua ett barn som kommit i kontakt med socialtjänsten. Nina Johansson intervjuade en snart 16-årig pojke.

Louise Hagberg understryker hur viktigt det är för kommunerna att samarbeta. "Det är till hjälp för oss att ta del av varandras erfarenheter. Våra ärenden är många gånger ganska lika varandra, trots att kommunerna skiljer sig åt storleksmässigt."

– Han tyckte att han hade blivit väldigt inkluderad och att den behandlare som hjälpt honom och hans mamma hade gjort det på ett bra sätt, funnits där för honom och kompromissat med mamman. Det var ju väldigt uppmuntrande att höra. Nu var han ju äldre och kunde prata för sig själv. Jag tror att det är svårare med mindre barn.

– **Till vardags** arbetar jag med barn i åldern noll till sex år. Hur mycket lyssnar vi på dem egentligen? Jag tror att vi måste sätta oss ned och fundera över hur vi bäst tillvaratar barnens röster. Vad gör vi bra? Vad gör vi mindre bra? Vad kan vi utveckla?

Louise Hagberg i Mjölby intervjuade en 15-årig flicka som var mycket verbal och hade starka åsikter om vad som var bra och dåligt i mötena med socialtjänsten.

– Flickan menar att kontakterna fungerar numera. Hon har en handläggare som lyssnar på henne och är väldigt tydlig med

Nina Johansson säger att socialtjänsten måste lära sig att bättre tillvarata barnens röster. "Det är inte lätt, särskilt om det handlar om små barn som saknar eller inte har något utvecklat språk."

vad som kommer att tas upp med flickans föräldrar. Den handläggaren har hon haft turen att ha i över ett år, berättar Louise Hagberg. Men tidigare bytte flickan handläggare väldigt ofta, och det är hon kritisk mot. Och när hon var yngre, 12-13 år, kallades det till möten som berörde henne utan att hon fick vara med.

Även Louise Hagberg anser att deltagandet i utvecklingscirkeln gett henne mycket att tänka på.

– Hur får vi barn mera delaktiga? Hur pratar vi med barnen? Vad använder vi för språk? Och det är viktigt att vi pratar med dem inte bara en gång, utan flera gånger!

Risken är ofta stor att "de vuxna tar över", säger Louise Hagberg.

– När vi beslutar om insatser i familjerna är det inte helt ovanligt att det betyder insatser för de vuxna, men att ingenting görs specifikt för barnen.

Välkommen Joseфина Syssner – ny ledamot i FoU Centrums styrelse

Joseфина Syssner, forskare och docent i kulturgeografi och föreståndare för CKS, Centrum för kommunstrategiska studier, är ny ledamot av FoU Centrums styrelse.

– Delvis har CKS och FoU Centrum samma uppdragsgivare och finansierare, konstaterar hon. Men CKS har ett tydligare forskningsuppdrag och spänner över ett lite vidare fält rent ämnesmässigt. FoU Centrum har ett tydligare fokus på välfärdfrågor.

Joseфина Syssner disputerade i Linköping, men har varit verksam på flera utländska universitet.

– Det jag hoppas kunna ta med mig in i FoU Centrum är perspektiv utifrån. Till exempel har vi på CKS utvecklat en modell för hur vi bedriver forskning i interaktion med kommuner, en modell för hur man förankrar forskningsfrågor hos dem. Förenklat kan man säga att fokus ligger på hur man håller en vetenskaplig höjd på forskningen samtidigt som man forskar på frågor som är relevanta för kommunerna.